

TUDOMÁNYOS TÁJÉKOZTATÓ

40 éves a kutatás a KOPINT-DATORG Rt.-ben

A gazdasági reformoktól az EU-csatlakozásig – jubileumi konferencia
(Budapest, 2004. április 8.)

Nekünk Maastricht kell!

Nekünk Maastricht kell! Adta meg a választ Csaba László a *Kopint-Datorg* 40 éves fennállása alkalmából rendezett konferencián a helyes gazdaságpolitika mibenlétéről feltett kérdésre. Abban az előadók kivétel nélkül egyetértettek, hogy a magyar gazdaságpolitika hitelességébe vetett bizalom az elmúlt két-három évben elveszett. Az okok és a kivezető út – azaz a bizalom helyreállítása – tekintetében már eltértek a vélemények. Gyengült a magyar gazdaság versenyképessége, aminek fő oka a fogyasztás- és bérnövekedés. *Kádár Béla megállapította, hogy az egymást követő kormányok a világgazdasági válság idején rossz válaszokat adtak, a fogyasztás ösztönzésével, a költségvetési hiány növelésével próbálták a gazdasági növekedést gyorsítani, következmény a külső és belső egyensúly megbomlása. A hitelesség helyreállítása érdekében a hangsúlyt az egykori külgazdasági miniszter szerint a fejlesztésre kell helyezni.*

Kovács Álmos pénzügyminisztériumi államtitkár hosszabb gazdaságtörténeti periódus áttekintése alapján optimistábban értékelte a fejleményeket. Teret nyert a magánszektor, strukturálisan átalakult a magyar gazdaság, az állami szerepvállalás csökkent. Bár az elmúlt két évben romlott a versenyképesség, a munkaköltségek alapján még mindig jobb, mint tíz évvel ezelőtt. Az államháztartási kiadások 2004-ben az 1993. évi 60 százalékról 44 százalékra, illetve a bevételek 54 százalékról 48 százalékra csökkentek. Tehát az állami szerepvállalás hosszabb távon visszaszorult. A stabilizáció hangsúlyait az előző előadóhoz képest némileg máshová helyezte, a növekvő megtakarításokban, a kisebb költségvetési hiányban, a versenyképesség javításában, a javuló vállalati jövedelmezőségben látja az egyensúly megteremtéséhez vezető utat.

Az államigazgatás egy másik képviselője, *Gaál Gyula* (a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium politikai államtitkára) szintén kedvezőbb színben vázolta az elmúlt évek történéseit. Különösen a feldolgozóiparban végbement javulást minősítette pozitív változásnak. A magyar gazdaság visszatérni látszik az export- és beruházásvezérelt növekedési pályára, ami a versenyképesség javulásának feltétele. Vitába szállt *Kádár Bélával*, aki az adó- és a költségvetésihiány-csökkenést – a gazdasági ésszerűség alapján – egy időben kizártnak tartotta.

A pénzügyi és a monetáris politika oldaláról közelítette a gazdaságpolitika aktuális kérdéseit az MNB elnöke, *Járai Zsigmond*, szemben a korábbi előadókkal fő célként az árstabilitást és az alacsony inflációt jelölte meg, melyek elérését a spekuláció is fenyegeti. Az euró bevezetését éppen a stabilitás, a gazdaságpolitika hitelessége szempontjából tartotta fontosnak. Ez külső kényszert jelentene. Nemi derültséget keltett a hallgatóság körében a monetáris politikáért felelős bankelnök megjegyzése, miszerint az euró bevezetésének vannak hátrányai is, nevezetesen az önálló monetáris politika lehetőségének elvesztése. Ami Magyarország esetében talán nem is lenne olyan nagy baj. Mivel, tette hozzá, kis ország esetében ez úgyis korlátozott.

A konferencián több előadás is foglalkozott az unióba való belépés gazdasági és jogi feltételeivel, következményeivel. Fontos kérdés, hogy Magyarország mennyi idő alatt érheti

utól a mai átlagos uniós színvonalat. Az unió kevésbé fejlett országainak tapasztalatai szerint van reálgazdasági konvergencia, de ez igen hosszú folyamat. Az egyedüli kivétel Írország, amely nemcsak felzárkózott az átlaghoz, hanem már meg is haladja azt. Ezzel szemben a nominális – főleg – ár- és bérváltozások nagyok. *Oblath Gábor* számításai szerint Magyarországon is volt 1960–2002 között reálgazdasági konvergencia, kevésbé az árakban, jobban a bérekben. Mindenesetre a kutató véleménye szerint hosszú reálgazdasági felzárkózásra lehet számítani.

De mihez kell felzárkózni, hogyan változik az Európai Unió? Erre próbált választ adni a lisszaboni folyamatot bemutató előadás (*Gács János*). Az előadás címe sokatmondó: „Puha tervezés Európában.” A lisszaboni program fontos közösségi kezdeményezés, ambiciózus stratégia volt az Egyesült Államok utolérésére. Műfaja szerint jelszavak, irányelvek, 2010-ig szóló intézményi reformok gyűjteménye, az érvényesítésre alkalmas eszközök nélkül. Hiszen az egyes tagországok gazdasági stratégiájának meghatározása változatlanul nemzeti kompetencia maradt. Egy kiterjedt mutatószámrendszeren kívül nem sok kényszeríti a tagországokat a végrehajtásra. Mindenesetre a minden év tavaszán értékelt 14 mutató alapján – állapította meg az előadó – a programból nem sok valósult meg.

Csaba László a Stabilitási és Növekedési paktum példáján kicsit kedvezőbben ítélte meg a mutatószámok szerepét. Ahol számszerűsített célokat tűztek ki, ott gyorsabb volt a gazdasági növekedés, a szabály jobb, mint a rögtönzés, hangzott az előadó véleménye. A maastrichti paktum felpuhítását ezért károsnak ítélte. Tartós növekedés csak árstabilitás mellett lehet, szegezte szembe azokkal a vélekedésekkel, amelyek szerint a gyorsabb növekedés ára az infláció.

Az északi utat, a finn példa követését javasolta *Bartha Attila*, aki szerint a csatlakozó országok számára a tagság gyors gazdasági felzárkózást hoz. Ez azonban az egyensúlyi helyzet romlásával, a gazdasági szereplők közötti bizalom gyengülésével, etnikai, szociális és demográfiai feszültségekkel jár.

Az uniós tagsághoz vezető úton jelentkező jogi problémákkal foglalkozott *Sárközi Tamás*. Az alapvető törvényeket tekintve a magyar gazdasági jog és az EU-jog között nincs és nem is volt lényeges eltérés. Az unió nem is lépett fel azzal az igénnyel, hogy a gazdasági jog a tagországokban azonos legyen. Az ún. Big Businessre vonatkozó irányelvekkel közelítette a tagállamok jogrendszerét, a kisvállalatokra pedig egyetlen irányelv sincs. Lényeges különbségek vannak viszont a másodlagos jogban és a jogalkalmazásban. Ez utóbbit tekintve rosszul állunk. Három tipikus hiba fordul elő: 1. Ha olyan jogszabályokat honosítunk meg, amelyekhez hasonló nem létezik az unióban. Példaként az aranyrészcégek intézményét említette, amelyet most kell a törvényalkotóknak hatályon kívül helyezni. 2. Ha olyan gazdasági folyamatokat, kapcsolókat is szabályozni kívánunk, amelyekre az unió nem alkot szabályokat. Példaként a csendestársra vonatkozó magyar jogi szabályozást hozta fel. 3. Amikor szolgai módon, a hazai sajátosságokat figyelmen kívül hagyva próbálunk uniós szabályokat átvenni.

A konferenciát az intézet keletkezésének történetére, a reformokra való – nosztalgiának szánt – visszaemlékezés zárta. A visszaemlékezők (*Nyers Rezső, Lányi Kamilla, Szamuely László, Nagy András, Tardos Márton, Köves András, Rába András*) az intézet múltját, a közgazdasági kutatásokban betöltött szerepét és a 60–70–80-as és a 90-es évek gazdasági eseményeit idézték vissza. És úgy tűnik, ez esetben az idő nem szépít mindent. A vita résztvevői, akik mindannyian részt vállaltak a rendszerváltás elméleti előkészítésében, néhányan a gyakorlatban is, egy dologban egyetértettek, a rendszerváltás alapvető kérdéseire adott válaszok helyessége továbbra is vitatható.

Becsky Róbert